

מראי מקומות - מכות ח'

שהביא דהרמב"ם פסק דפטור אף מנזק. וכ' הב"י דמסתמא ס"ל להרמב"ם דמה דאמרי' דומצא פרט לממציא את עצמו, גזה"כ הוא לפוטרו מכל. וע' בב"ח שם דכ' דס"ל להרמב"ם דאונס גמור הוא, ולכן פטור אף מנזק.

(ז) **למימרא דמצא מעיקרא משמע, ורמינהי, וכו'- העיר הערוך לנו, למה לא תי' הגמ' בפשיטות, דברייתא זו רבנן היא, דהא כאן מפרשים לפי ראב"י, ולכא' הת"ק לא ס"ל לחילוק זה כלל, אלא ס"ל דבכל גווני גולה. וכ' להוכיח מזה דלית כאן פלוגתא במתני'. וע' בריטב"א דנסתפק בזה, וגם הכסף משנה כ' דקיי"ל כראב"י משום דמשנתו קב ונקי, ומשמע דס"ל דת"ק חולק על ראב"י** [ואולי יש לדחות ראיית הערל"ג, דה"ה דהו"ל לתרץ הכי, ותי' עדיפא נקט, דאתי ברייתא זו ככ"ע].

(ח) **א"ל, כיון דאם מצא חטוב לאו מצוה, השתא נמי לאו מצוה - פרש"י, דהשתא נמי אין החטבה מצוה אלא עשיית הסוכה. וכ' הערוך לנו דמדוייק מדברי רש"י דהעשיית סוכה אינו רק הכשר מצוה, אלא מצוה בפנ"ע הוא. וכ' דכן מבואר ממה דקיי"ל בסוכה (מ"ו) דיכול לברך שהחיינו על עשיית סוכה, ולחד מ"ד בירושלמי אף מברכין לעשות סוכה. וכ' דלכא' המקור לזה הוא מש"כ חג הסוכות תעשה לך, דהיינו העשיי' ולא הישיבה, ע"ש לראיותיו, ואכמל"י.**

(ט) **הדר אמר רבא לאו מילתא היא דאמרי, וכו'- לכא' יוצא מדברי רבא, וכ"כ התוס' שני, דהשתא ממעטינן כל חטיבה שהוא של מצוה, דהיינו כל מה דצריך ליעול, ואין לו ברירה שלא לעייל, וגם ההולך ביער לחטוב עצים לסוכה וכדו', יהי' פטור מגלות [וצ"ע כוונתו בזה, האם כוונתו לומר דרבא חזר ממה שאמר דחטיבת עצים אינו מצוה, דהיינו דחזר מסברתו דכיון דאם מצא חטוב, וכו', או דלמא כיון דבפועל עכשיו צריך לעייל בשביל מצות סוכה, אפי' אם אין לו דין מצוה, מ"מ סב"ס אין לו רשות שלא לעייל, וצ"ע]. אבל הריטב"א כ' (ודייק כן גם מדברי רש"י) דלא חזר רבא ממה דאמרי' לעיל דחטיבת עצים לסוכה לאו מצוה היא, ולכן לא יהי' פטור מגלות.**

(א) **היינו דקאמר להו ועוד - תמה הריטב"א, אם טעם הראשון אינו אמת, מה שייך לומר ועוד. ותי' דמעיקרא אמר רבי דאע"פ דבכל התורה כולה דרשינן מקרא, כאן דרשינן מסורת, משום דלא כתיב מעצו. מיהו, אם תאמר דאי"ז ראי' כ"כ להכריע נגד כל התורה שאנו דורשין מקרא, ולכן גם כאן יש לדרוש מקרא, א"כ יש לימוד אחר סתום מן המפורש, דנאמר עץ למטה, וכו'.**

(ב) **מהו דתימא ככח כחו דמי, קמ"ל - כ' הרש"ש דלכא' משמע מהגמ' דלמסקנא אמרי' דכח כחו לאו ככחו דמי, וכ' דבנזקין אינו כן, דהרא"ש (ב"ק, ב', ב') כ' דלענין נזקין קיי"ל דכח כחו ככחו.**

(ג) **אלא כח כחו לרבי היכי משכחת לה - כ' הריטב"א דבאמת אי"ז קו', שהרי לא מצינו בשום מקום דרבי אמר כלום לענין כח כחו דיש להק' היכי משכחת לה, "אלא דכיון דאיתא בעינן לברורי, משום דכ"ע כח כחו לאו ככחו דמי".**

(ד) **ושליח ב"ד - פרש"י, המלקה ארבעים לחייב מלקות. ואין ברור אם כוונת רש"י לומר דהכהו יותר ממה שהי' צריך, או אם מת בתוך המלקות שאמדהו לו. וע' ברמב"ן דמבואר מדבריו דמת במלקות שאמדהו לו, דכ' בביאור הא דשליח ב"ד פטור, ד"כיון דאמדהו, אנוס הוא. אולם ע' במאירי שהק' דא"כ ודאי אנוס הוא, ואם הוסיף על מה שאמדהו, א"כ הרי קיי"ל דבכה"ג גולה. ולכן כ' לפרש כשי' הרמב"ם, דמיירי בשליח ב"ד המכה את הנמנע שלא לבא לפניו לדין.**

(ה) **לרה"ר, מזיד הוא - כ' הרמב"ן דמזיד לאו דוקא, אלא שוגג קרוב למזיד הוא, ולכן פטור מגלות.**

(ו) **ומצא פרט לממציא את עצמו, מכאן אמר וכו' פטור - ע' בטור (חו"מ תכ"א, י' [ט"ו]) שכ' דנהי דפטור מד' דברים אם ניזוק בכה"ג, אבל מ"מ חייב נזק. אולם ע' בבית יוסף**

(יד) **לרבנן דאמרי סייף חמור מחנק... ושגגת סייף**
ניתנה לכפרה- הק' הערוך לנו, א"כ מאי
 דרשי רבנן בקרא זו דמכה נפש. ותי' דאף
 לרבנן שייך מושג זה, דהיינו למשל היכא
 דהרג בשבת, דאז אין הכאתו תלוי' בנפש,
 דחיוב שבת בא אפי' אם עשה רק חבורה,
 וא"כ בא הכתוב לומר דשגגת שבת לא ניתנה
 לכפרה. אולם ע' בשיעורי ר' שמואל (שמ"א)
 דתמה על דברי הגמ' כאן בכלל, מה שייך
 לומר דכיון דחנק חמור מסייף לא ניתנה
 לכפרה, הרי לכאור' יש לו ב' חיובים נפרדים,
 א' משום מכה אביו וא' משום רציחה, ולמה
 יהי' פטור מגלות משום הא דג"כ חייב משום
 שהכה אביו. ופי' דעכצ"ל דחבורת אב מישך
 שייכי לרציחה, דכולה שם הכאה היא, ורק
 דהקיל התורה במכה חבירו דאינו חייב מיתה
 עד שהרגו, ובאביו חייב אפי' קודם שהרגו,
 אם רק עשה חבורה. וא"כ, יצא דבעצם
 עבירה א' היא של הכאה, וכיון דחיוב הכאה
 זו הוא מחייב חנק, א"כ ממילא אינו שייך
 לגלות. ואינו דומה למי שהרג אדם בשבת,
 דאז ודאי יש ב' עבירות, ואין שייך לפוטרו
 מגלות כיון דגם חילל שבת (ודלא כדברי
 הערל"ג דשייך לומר כן לשי' רבנן).

(טו) **כיון דבמזיד בר קטלא הוא, בשוגג נמי ליגלי,**
קמ"ל- הק' האילת השחר, האם בכל חייבי
 מיתות חנק (שאין להם כפרה אחרת בשוגג)
 נימא דאולי יש להם גלות כיון שבמזיד חיוב
 מיתה בהם, והניח בקו' [ולכאור' יש ליישב ע"פ מה
 שהבאנו משיעורי ר' שמואל (שמ"א) לעיל, דהכאת אביו מישך שייכי
 לרציחה, וא"כ י"ל דגם מישך שייכי לחיוב גלות].

(טז) **בשוגג נמי ליגלי-** העיר בשיעורי ר' דוד
פוברסקי (תפ"ג), מה שייך גלות כאן, הרי אין
 שום גואל הדם, שהרי האב לא מת. והוכיח
 מכאן דדין גלות אינו רק כדי להנצל מגואל
 הדם, אלא דדין בפנ"ע הוא דחייב ללכת
 לגלות.

(יז) **לאיתויי עבד-** הק' האור שמח (רוצח ו', י"ב,
 ד"ה אמנם), הא אין שום גואל הדם, שהרי
 אין יחוד לעבד, ואין לו יורשים. וכ' להוכיח
 מכאן דמשום כפרה גרידא צריך ללכת לגלות,
 ולא רק להנצל מגואל הדם (וכדברי הגר"ד
 פוברסקי לעיל). והביא רא' ג"כ מהא

(י) **ר"ע אומר אינו צריך לומר חריש של שביעית,**
וכו'- פרש"י, דע"כ לא מיירי בשבת בראשית,
 דא"כ מ"ש חריש וקציר דנקט. והק' בתוס'
רעק"א (שביעית א', ד'), מנין לר"ע לדרוש
 דמיירי בתוס' שביעית, דלמא לעולם מיירי
 בתוס' שבת, ולא רצה התורה לאסור בתוס'
 שבת אלא חרישה וקצירה, והניח בקו'.

(יא) **יצא קציר העומר שהוא מצוה- כ' הריטב"א**
 דלפי ר"ע דלא דרש הכי, צ"ל או ס"ל דבאמת
 קציר העומר אינו דוחה שבת, דהא מח' הוא
 במנחות, או דיליף מהלמ"מ דדוחה שבת.

(יב) **ממאי דחרישה דרשות, דלמא חרישת עומר**
דמצוה- תמה הערוך לנו, איך שייך לומר כן,
 האם שייך לשער קודם כמה חדשים דצריך
 לחרוש דוקא בשבת כדי שיצמח העומר,
 ושאין יכולין להמתין עד אחר השבת. וכ'
 שהריטב"א במו"ק (דף ג') פי' דזהו פשט
 בהמסקנא כאן דאין שייך חרישה של מצוה,
 אבל מ"מ ק' שי' המקשן. והביא מה שהק'
השו"ת הרשב"א (תקל"ד) דאיך יקרא
 לחרישה מצוה, אולי לא יבכר, או שמא ילקה,
 וכדו', ותי' הרשב"א דכיון שהוא מכוין לשם
 מצוה, הכל הולך אחר כוונתו, אבל זה לא תי'
 קו' הערל"ג. ותי' הערל"ג דבאמת אין כוונת
 הגמ' לומר דיש מצוה בחרישה, אלא דכוונתו
 לומר דהפסוק מיירי בחרישה וקצירה דמצות
 עומר, וע"ז הק' הגמ' דמנ"ל לומר דמיירי
 בחרישה וקצירה דרשות, דלמא מיירי בשל
 מצוה, והתורה אמרה דצריכין לשבות אף
 בקצירה זו, אבל מעולם לא סבר דהחרישה
 עצמה הי' מצוה (וע"ש להסברו בהמשך
 הגמ'), וכ' דלפי"ז מיושב ג"כ קו' הרשב"א
 הנ"ל.

(יג) **והאמרת יצא האב המכה את בנו- הק' הערוך**
לנו, דלמא מיירי כשבנו אינו עוד בר חינוך,
 וכמו שנח' התנאים בקידושין (ל') אם עד
 כ"ב או עד כ"ד, ובזה בא מתני' לומר דהאב
 גולה ע"י הבן. ומה שנקט הבן יותר מאחר,
 היינו לחדש לנו דאין שום מצוה להכות בנו
 לאחר שהגדיל, וא"כ שפיר חייב גלות, והניח
 בקו'.

דמוליקין עצמותיו של הרוצח לעיר מקלט
אם מת קודם שגולין אותו.

יח) **אלא לוקה, אמאי, דלטיי, וכו' -** דייק
הרש"ש דמהא דלא הק' הגמ' כן אלא לגבי
הכותי, לכא' משמע דהמקלל עבד שפיר
לוקה, וכ"כ המאירי, דכיון דעבד הוקש
לאשה לכל דבר, המקללו חייב מלקות. אולם
ע' בריטב"א דכ' דגם פטור מקללת עבד,
דאינו נחשב עושה מעשה עמך.